

УДК 94(477):82. 0(477)

І. Ю. Стадник

БУШИН М. І. – ІСТОРИК ТА ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ (ДО 80-РІЧНОГО ЮВІЛЕЮ ВЧЕНОГО)

М. І. Бушин

10 березня 2018 року виповнюється 80 років від дня народження доктора історичних наук, професора, головного редактора «Гуманітарного вісника. Серія: Історичні науки», Почесного професора Черкаського державного технологічного університету, заслуженого працівника освіти України, академіка Української академії історичних наук, почесного громадянина смт Лисянка Черкаської області, почесного краєзнавця України, лауреата всеукраїнської Премії імені Дмитра Яворницького Національної спілки краєзнавців України, лауреата премії «Прометей» Черкаської обласної організації Національної спілки журналістів України, професора кафедри історії України та суспільних дисциплін ЧДТУ Бушина Миколи Івановича. Ювілейна дата – це додатковий привід звернутися до аналізу внеску, який зробив професор Бушин в розвиток історичної науки, освіти, культури, зокрема Черкащини, якій, будучи уродженцем Росії, присвятив усе своє свідоме життя.

За вісімдесят років Микола Іванович проявив себе в різних іпостасях – шахтаря, студента, вчителя, партійного працівника, викладача, науковця, краєзнавця, громадського діяча.

Народився М. І. Бушин 10 березня 1938 р. в с. Маріца Льговського району Курської області (Російська Федерація) в сім'ї селянина. Після закінчення середньої школи трудову діяльність розпочав у місті Лисичанськ Луганської області, працюючи вибійником у Лисичанській шахті № 7. Пройшов військову службу у збройних силах радянської армії.

Після закінчення Ужгородського державного університету у 1965 р. Микола Бушин був направлений вчителем історії і суспільствознавства Новослобідської середньої школи Путивльського району Сумської області, де викладав історію у старшокласників.

У 1966 р. М. І. Бушин переїздить за місцем роботи дружини, Ольги Сергіївни, у смт Лисянка Черкаської області. Тут почав працювати вчителем історії і фізичного виховання у Лисянській восьмирічній школі (нині Лисянська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №2 ім. С.Г. Савранського). В школі він разом з учнями займався краєзнавчою роботою, збирав експонати для майбутнього районного краєзнавчого музею.

Із 1967 до 1988 рр. М. І. Бушин працював у партійних структурах Черкащини районного та обласного рівнів.

У 1976 р. М. І. Бушин захистив кандидатську дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук на тему «Партійне керівництво культурним будівництвом на селі» (Київський університет ім. Т.Г. Шевченка), а через дванадцять років, у 1988 р. в Академії суспільних наук при ЦК КПРС відбувся захист докторської дисертації на тему: «Фактори соціально-культурного розвитку сучасного радянського села (на матеріалах Української РСР)».

З грудня 1988 р. до листопада 1990 р. М. І. Бушин – професор Черкаського державного педагогічного інституту імені 300-річчя возз'єднання України з Росією (нині Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького). З листопада 1990 р. (з невеликою перервою, під час якої Микола Іванович з 1999 до 2000 року працював ректором Інституту соціального управління, економіки і права) працює в ЧДТУ, в різні часи обіймаючи посади заступника директора з навчально-виховної роботи, проректора по роботі з іноземними студентами, декана факультету по роботі з іноземними студентами, завідувача кафедри українознавства та історії, а з червня 2001 р. по серпень 2014 р. – завідувача кафедри історії України. З вересня 2014 р. М. І. Бушин працює професором кафедри історії України та суспільних дисциплін ЧДТУ, директором на громадських засадах Музею історії ЧДТУ, виконує обов'язки головного редактора фахового видання «Гуманітарний вісник. Серія: Історичні науки», засновником якого є Черкаський державний технологічний університет.

За роки своєї наукової та педагогічної діяльності М.І. Бушин підготував і видав друком близько 360 наукових праць, у тому числі 30 монографій, 12 навчальних посібників, низку статей, підручників, посібників, довідників, в яких висвітлюються різні аспекти історії України. Якщо аналізувати сферу наукових інтересів М.І. Бушина, то з-поміж достатньо широкого спектру тем історії України (аграрна історія, історія української державності тощо) можна виділити перш за все краєзнавчу тематику, публікації, присвячені вивченню, збереженню, популяризації історико-культурної спадщини Черкащини та регіональній персоналістиці. М.І. Бушин започаткував серії історично-документальних та біографічних нарисів «Черкаський край в особах. 1941-2001 рр.», «Золота підкова Черкащини» та «Обереги Черкащини», в яких через життєписи відомих трудівників, вчителів, лікарів, захисників рідного краю, Героїв Радянського Союзу, Повних кавалерів орденів Слави, героїв афганської війни, людей, які нагороджені орденами, Героїв Соціалістичної Праці; осіб, яким присвоєно почесні звання; людей, які проявили себе здібними керівниками, організаторами, господарями; вчених, письменників, артистів, краєзнавців, композиторів, художників, славетних людей кожного мікрорегіону відтворено сторінки історії різних районів та населених пунктів Черкаської області. Енциклопедичні довідники «Сучасна енциклопедія Черкащини», «Учені Черкаського державного технологічного університету», «Науковий світ Черкащини: пер-

соналії», «Велика Вітчизняна війна 1941-1945 рр. та Черкащина. Книга перша: Герої Радянського Союзу і повні Кавалери ордена Слави», «Велика Вітчизняна війна 1941-1945 рр. та Черкащина. Книга друга: Братські могили», «Черкащини славетні імена», підготовлені за редакцією проф. Бушина М. І., продовжують започатковану традицію дослідження персоналістичного виміру історії Черкащини.

М. І. Бушин є автором низки підручників та посібників з історії України та історії Черкащини, зокрема «Історія України « Історія України. Курс лекцій для студентів вищих навчальних закладів неісторичних факультетів» (2006 р.), «Історія України. Навчальний посібник. Проблемні лекції для студентів неісторичних факультетів» (2010 р., 2012 р.), «Історія стародавнього світу. Довідник школяра» (2012 р.), «Правителі Київської Русі: навчально-методичний посібник» (2015 р.), «Нариси історії Шевченківського краю» (у 3 кн. 2014–2015 рр.), «Історія України: терміни, статті, запитання та відповіді» (2016 р.), «Історія України: підручник для студентів неісторичних спеціальностей вищих навчальних закладів» (2016 р.) тощо. Також підручники з історії України за редакцією проф. Бушина М. І. було перекладено китайською, англійською, німецькою мовами.

Одним із аспектів діяльності науковця стала музейна робота, яку Микола Іванович проводив, починаючи з 1967 р., очоливши раду з організації музейної кімнати в смт Лисянка. Згодом музейна кімната еволюціонувала в Лисянський районний історичний музей, першим директором якого у 1968 році став М. І. Бушин. Микола Іванович став також засновником наукової бібліотеки Лисянського районного історичного музею, до якої ним було передано понад 300 одиниць літератури. Через багато років, в 2003 році досвід створення районного музею знадобився М.І. Бушину при формуванні експозиції меморіальної кімнати-музею, присвяченої колишньому директору Лисянської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Сергію Герасимовичу Савранському. Нині ця меморіальна кімната-музей є філіалом Лисянського районного музею. Необхідно зазначити, що при створенні даної музейної кімнати Микола Іванович Бушин виступив не лише збирачем фондів, автором експозиції, а і меценатом, виділивши особисті кошти на ремонт та облаштування відведеного приміщення та прилеглої території.

Наступний етап діяльності М. І. Бушина на ниві розвитку музейної справи на Черкащині відзначений створенням музею історії Черкаського інженерно-технологічного інституту (нині – Черкаського державного технологічного університету). Цей музей було відкрито напередодні відзначення 40-річчя від дня створення Черкаського інженерно-технологічного інституту, 10 квітня 1998 року, на першому поверсі першого корпусу навчального закладу. Ініціатором створення музею був саме М. І. Бушин, який на той час обіймав посаду завідувача кафедри українознавства та історії ЧІТІ.

На момент створення та протягом усього періоду існування музею Микола Іванович фактично виконував обов'язки директора на громадських засадах, збираючи інформацію про історію навчального закладу, документи, фо-

томатеріали, особисті речі, що належали провідним вченим інституту, спортивні нагороди, наукові праці викладачів тощо.

У 2014 році Музей історії ЧДТУ відновив свою роботу в новому приміщенні – на четвертому поверсі першого корпусу ЧДТУ, де знаходиться і нині. Оновлені експозиції музею містять інформацію про символіку ЧДТУ, про осіб, які сприяли відкриттю даного навчального закладу, керівників, які очолювали даний заклад в різні часи, структуру сучасного ЧДТУ, матеріали, що висвітлюють історію кожного факультету. Важливим, на наш погляд, є те, що при доборі матеріалів, які репрезентують історію того чи іншого структурного підрозділу, Микола Іванович керувався принципом людиноцентризму, прагнучи показати історію навчального закладу крізь здобутки і досягнення людей. Тому кожен стенд містить фотографії тих, хто своєю працею формував, розвивав, прославляв свій навчальний заклад, керівників, науковців, викладачів студентів, співробітників, які в педагогічній, науковій чи спортивній сфері творили імідж єдиного в області технологічного вищого навчального закладу. Створені в музеї історії ЧДТУ і постійно діючі виставки: перша з них присвячена воїнам, що воювали на тимчасово окупованих територіях України; друга виставка присвячена 200-річчю від дня народження Т.Г. Шевченка. Книга відгуків музею містить інформацію про враження відвідувачів, якими є студенти ЧДТУ, школярі, випускники, партнери та гості вищого навчального закладу, екскурсію яким до цього часу особисто проводить директор музею історії ЧДТУ на громадських засадах Бушин Микола Іванович.

У 2018 році виповнюється двадцять років з моменту створення даного музею, і до цієї дати професором Бушиним підготовлено до друку монографію «Музей історії Черкаського державного технологічного університету: 20 років», яка невдовзі побачить світ. В цій монографії, що має обсяг більше трьохсот сторінок, на основі експозиції музею історії ЧДТУ викладено історію з виникнення та розвитку вишу.

Долучився М.І. Бушин і до діяльності Черкаського обласного краєзнавчого музею, надаючи допомогу у створенні виставки, присвяченої розвитку освіти і науки в області, де, зокрема, був представлений і ЧДТУ.

Особливо хочемо відзначити внесок професора М. І. Бушина у підготовку професіоналів-істориків, адже під науковим керівництвом вченого на сьогодні підготовлено 36 кандидатів історичних наук з різних галузей історичної науки, а на очолюваній з 2001 по 2014 рр. вченим кафедрі історії України Черкаського державного технологічного університету захищено 50 кандидатів історичних наук. Шість учнів М.І. Бушина стали докторами історичних наук.

М. І. Бушин – автор та співавтор 300 праць (статей, брошур, монографій, навчальних посібників, словників), в тому числі з історії України китайською, німецькою, англійською, бенгальською мовами. Про професора М. І. Бушина пишуть у багатьох виданнях і серед них: «Хто є хто в українських суспільних науках» (1998); «Імена України. Біографічний щорічник» (1999), «Україна на межі тисячоліть. 500 впливових особистостей» (2000), «Енциклопедія Сучасної України» (2004), «Кращі науково-педагогічні працівники ВНЗ України»

(2006), «Хто є хто в Україні», «Науковці України – еліта держави» (Т. 2, 2012).

М. І. Бушин є дійсним членом Української академії історичних наук (з 1999 р.). Нагороджений: Грамота Президії Верховної Ради УРСР (1988); «Людина року – 1998» (Американський Біографічний Інститут); Премія імені професора І. Г. Шульги (2003); Почесна грамота Лисянської районної ради (2004); Почесна грамота Управління у справах преси та інформації Черкаської ОДА (2004); Диплом першого ступеня Лауреата фестивалю мистецтв – 2004 (2004); Почесна грамота Черкаської обласної ради (2005); премія «Прометей» Черкаської обласної організації НСЖУ (2006); ювілейна медаль «20 років Незалежності України» (2011); свідоцтво «Почесний краєзнавець України» (2013).

В 2007 році М. І. Бушина було відзначено почесним званням «Заслужений працівник освіти України». Указом Президента України від 12 травня 2009 р. «Про призначення державних стипендій видатним діячам науки» М.І. Бушину призначена державна стипендія (13 квітня 2012 р. стипендія продовжена на новий термін).

У листопаді 2013 р. М. І. Бушин за поданням Черкаської обласної організації Національної спілки краєзнавців України став лауреатом премії імені Дмитра Яворницького.

Редакційна колегія «Гуманітарного вісника. Серія: Історичні науки» щиро вітає свого колегу, головного редактора Бушина Миколу Івановича з 80-річним ювілеєм та бажає ще довгих років плідної співпраці!